

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate: Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR :</p> <p>Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii.</p> <p>„BISERICA ȘI ȘCOALA“</p> <p>Bar banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
---	--	--

Prin prezenta rugăm pe toți acei domni cari cugetă că nu ar putea desface toate calendarele primite dela noi, să binevoiască a ne retrimitе esemplarele supeflue (dacă se poate încă cu re'ntoarcerea poștei) ca să le putem espeda altora, deoarece celea avute până acum toate ni-s'au gătat iar cerea e mare.

Tipografia diecesană.

Arad strada Révay Nr. 10

Tot în chestiunea catehizării

I.

Venerabilul Consistor diecesan din Arad a dispus, pe baza unui concluz sinodal din 1902, ca cu începerea anului școlar 1904—1905 preoții să propună obiectul de învățământ al Religiei în toate școlile populare — se înțelege — conform noului Plan de învățământ, votat în anul 1903.

Această dispozițiune consistorială preocupă mult învățătorimea, dar' mai ales preoțimea din dieceză. Planul de învățământ în ceea-ce privește Religiea nu e bun — zic unii; nu știm de ce să ne apucăm, căci pe lângă puțină pregătire întru propunerea religiei n'avem nici literatură catihetică nici manuale didactice corăspunzătoare — zic alții. Ceva trebuie de făcut. Puțini însă sunt aceia, cari au curajul, ca pe calea publicisticii să-și descopere năcazul, ba chiar să-și spună nedumeririle într'o privință sau alta, așteptând sau insistând, ca cineva *chemat* să-și deie părerea hotăritoare.

Nu găsesc cuvinte, ca să laud pe acești puțini, cari prin articoliile lor publicați în »Biserica și Școala« dau cea mai eclatantă dovadă despre interesul, ce îl poartă pentru creșterea religioasă-morală a tinerimii încredințate lor. Și eu care de

ani de zile mă ocup cu »chestiunea catehizării« bucuros mă amestec între acești puțini. Pe rând voi atinge toate chestiunile sulate începând cu

Planul de învățământ

Scopul Religiei este expus în acest plan într'un mod foarte sarbăd. Cuvinte frumoase, frumos înșirate unul după altul, din cari însă nu te alegi cu nimic. Mai jos voi reveni asupra scopului Religiei în școlile populare.

Ca materie de Religie pentru anul prim se înșiră în Plan mai întâiu *poveștile clasice*, respective *povești și fabule*, precum: Capra cu trei iezi, Fata bărbată și fata leneșă etc.

Asupra poveștilor și fabulelor, ca materie de religie, există o literatură întreagă. Din fel de fel de rezoane, herbartianii, reprezentanții celei mai moderne și mai lăpăte direcțiuni pedagogice, au acceptat poveștile și fabulele ca prima materie pentru nobilitarea sentimentelor, respective ca prima materie de religie în școlile populare. După herbartianii germani s'au luat și pedagogii noștri. De ei și de teoriile lor bine sunătoare m'am ținut și eu, desconsiderând toate argumentele contrariilor, până ce nu m'am convins, că și cele mai frumoase teorii își dau câte odată în cap cu aplicarea lor în praxă. Autoritate pedagogică foarte neînșămnată m'a abătut, ba chiar disgustat de poveștile și fabulele herbatianilor, pe cari de altcum îi prețuesc mult.

Iată cum.

Mă pregătisem odată, ca să țin o lecție de model în școala noastră de aplicație în fața elevilor cursului al IV. de pedagogie și a celor al III. de teologie. Lecția eră »Baba nesățioasă« lucrată de dl Dr. P. Șpan. Indic ținta, fac analiza și predau partea I.: »A fost un moș și o babă... săraci... Ce se mai rugau săracii la Dumnezeu... să le deie un ajutor să nu moară de

foame... Într'o Duminică dând baba să măture... iacă sub o lavită o iarbă... I-a părut babei bine... a spus și moșului... când a venit acasă; el încă se bucură...»

Trec la reproducere, fac aprofundarea; pe fața copiilor cetesc interesul și bucurie. Perfect!

Haid' la partea II: »Seara... baba... a visat, cumcă iarba e norocul lor și că ea o să crească repede... să se facă pom mare... să se înnalte până la cer, și vor putea (moșul și baba) să se urce pe el și să ajungă la Dumnezeu, să-i poată spune și ei, ce aveau pe suflet. S'a deșteptat baba... plină de bucurie... s'a dus la iarbă... Iarba... se rădicase... eră gata să ajungă cu vârful de lavită... după aia s'a dus baba la moș și i-a spus ce visase. Moșu a râs de ea, că se ia după vise.»

Au râs și școlarii mei, bine știind că multe prostii visează omul și că babei de bunăseamă i-au năzărit ochii somnuroși, când i-s'a părut, că a văzut iarba mare.

Povestesc apoi copiilor, cum baba vrea să convingă pe moș de adevărul spuselor ei, dar' »moșul n'a zis nimic... a lăsat pe babă să se bucure cu amăgirea.»

După toate regulele trec mai departe. Preleg copiilor, cum din zi în zi crește iarba, cum trebuie să i-se ia lavita din cale, să se găurească tavanul...; iarba crește de ajunge până la nori, ba străbate în cer... și moșul fără multă trudă, se pomeniște în fața lui Dumnezeu.

Școlarii, cari la început riseră cu moșul de prostia babei, cum înaintam eu cu lecția, așa schimbau ei la fețe, deveniră serioși apoi uimiți; când le-am istorisit, că iarba a crescut până în cer, copii înholbară ochii la mine; și când le-am spus cu serioșitatea unui catihet — că moșul a ajuns la Dumnezeu, ei încremeniră.

Provoc acum pe un școlar să reproducă partea a cincia din poveste. El, în loc să facă reproducerea, cu frică și sfială mă întrebă: »Mă rog, D-le Părinte, d-a-i istină ce ne-ați povestit?«

Întrebarea aceasta m'a băgat în mare perplexitate. Să răspund cu da, imposibil; copiii singuri m'ar fi prins cu minciuna, dacă nu momentan, mai târziu... să le spun, că povestea nu-i adevărată, cum mă vor crede, când le voi istorisi minuni biblice?!

Ce credeți, ce am făcut? Surizând am zis: »Nu, dragii mei, asta a fost numai o poveste. În oara următoare vom continua din Religione.«

Pățania cu copii a mai fost cum a fost; mai rău o încurcasem cu teologii și pedagogii, pe cari îi însuflețisem pentru povesti ca materie de Religione.

Pentru istoria diecezei.

(Urmare.)

Acest document l-a scris și întărit și episcopul de mai târziu al Orăzii Fráter, (Utjesenics) George (al II-lea) la cererea preotului din Seghiște și protopop Ioan în anul 1538, și iarăși la cererea preotului Petru din Seghiște și protopop al ținutului Beiușan; acel document fu întărit și de episcopul Zábárdi Matia în 1554. Aceste date se pot vedea în istoria episcopului orădan de Bunyitay Vincze la pag. 350. El le-a cules din mai multe biblioteci și anume din biblioteca capitoulului din Alba-Iulia (a gyula feiérvári káptalan hitelesített átiratából) și din biblioteca din Buda (Budai országos lev. kincst. oszt. N. R. 1686. 4)

Din cele premerse constătam cu siguritate, că în Seghiște între anii 1503 și 1554 au fost preoți: Dan, Ioan și Petru și că ei au fost totodată și protopopii preoților români din ținutul beiușan. Existența de protopopi în Seghiște pe la începutul secolului 16 și până la jumătatea aceluia secol e o dovadă vie și pipaibilă, că aceasta comună pe atunci (nainte de aceasta cu 501 de ani) a fost o comună fruntașă și preoții ei au fost cei mai luminați preoți din acel timp. Și e încă dovadă, că comuna Seghiște e veche, foarte vechiă și că tot așa de vechie e și biserica de astăzi din aceasta comună. Cui i-ar da mâna să poată cerceta »Registrul Orăzii« va afla întrânsul de bună seamă între cele una sută de comune existente, înainte de venirea Tătarilor, și comuna Seghiște. Nici nu se poate închipui, că într'o comună de curând înființată, mică și neînsămnată, să fie așezat un oficiu însămnat ca cel protopresbiteral și încă acel oficiu să stea acolo mai bine de jumătate de veac și poate și mai mult, căci Dan a putut să aibă chiar în Seghiște predecesori-protopopi. Altcum în documentul citat e scris destul de lămurit, că Dan a avut în posesiunea sa scrisorile antecesorilor săi, pe baza cărora a cerut și el, după pilda acelora, dela episcopul Orăzii ca dela »domnul pământului« scutirea lui și a preoților supuși lui de pedepse și de alte dări, et quia nos se zice în des amintitul document *ex litteris antecessorum nostrum intelleximus, quod dictus Arhidiaconus et prefati Presbyteri Valachales fuerunt exempti ab omni solutione birsagiorum* etc. ceea ce dovedește, că Dan a avut predecesori protopopi și aceia au fost scutiți de dări. E probabil, că predecesorii lui Dan, încă vor fi locuit tot în Seghiște. Cel puțin putem conchide aceasta din împrejurarea, că în istoria episcopatului rom.-cath., până la 1554 nu se face amintire de alt centru protopopesesc român în ținutul Beiușului.

Se ivește acum întrebarea, care episcop romano catolic din Orade a dat primul document,

prin care preoțimea română din ținutul Beiușului a fost scutită de dări și de pedepse. Când a fost emanat acel document? Cine a fost atunci protopresbiter român în ținutul Beiușului? Unde s'ar găsi documentele, pe baza cărora Dan și-a bazat cererea în fața episcopului George Szatmári? Ce l-a îndemnat pe episcopul romano-catolic și cine știe de ce naționalitate să scutească pe popii românești de zecimă, gloabe și să-i iea de sub puterea oficialilor săi? Iată tot atâtea întrebări, la cari acum nu se poate răspunde.

Să ne nisuiim în cele următoare a răspunde macar la unele din întrebările de mai sus, deși precum am accentuat răspunsul nostru nu e decât probabil.

Sub Bela al IV-lea (1235—1270) vin Tătarii în țară și o devatează în felul cel mai barbar. Întreaga bibliotecă existentă pe acel timp la capitol s'a nimicit. Episcopul de atunci Benedict s'a refugiat în părțile de amiază ale țării. Tot astfel s'a refugiat și poporul, care pe unde a putut. Culmea desastrului s'a ajuns în ziua de 11 April 1241 când armata maghiară a fost nimicită total de Tătarii lângă râul Sajó pe pusta Mohi. Întreaga Ungarie precum spune Rogerius, unul din membrii capitolului oradan, care a scăpat ca prin minune de măcelul tătar a devenit o pustie, un adevărat cimiter, unde trupurile celor căzuți zăceau neîngropate, prada ferelor sălbatice

După depărtarea Tătarilor s'a schimbat și judecata omenească. Fiecare s'a putut convinge că în viața aceasta toate sunt schimbăcioase, dar s'a convins încă și despre aceea, că zău e greu jugul și amară e robia. Pe când deci pe de o parte nobilimea și astfel și episcopatul din Oradea s'a apucat să zidească fortărețe noi, dar acum nu mai mult pe șesuri, ci pe vărfurile stâncilor ca astfel să se poată mai ușor apăra contra unei invasiuni eventuale, și aceasta în urma fricei de Tătari pe atunci tot aceeași nobilime și mai ales episcopatul a arătat și oareși-care interesare față de misera plebs contribuens.

După retragerea Tătarilor să se fie zidit și cetatea dela Feniș (lângă Beiuș) și fundamentul acestei cetăți să-l fi pus Vincentius episcopul Orăzii între anii 1244—1258. Ceva mai târziu Ștefan al V. (1270—1272) să fie dat drept episcopului Ladomer din Oradea (1268—1279) de a deschide băi în ținutul Beiușului — [fără a solvi regelui nimic din venitul acelor băi]. Tradițiunea spune, că băile din ținutul Beiușului au fost deschise de colonii franceze și că satul Rieni de lângă Beiuș — să fie rămășița acelei colonii [franceze] (Idem pag. 113, 114).

(Va urma).

Numeri de aur ai catehismului ortodox.

De preotul Cornel Lazar.

(Urmare.)

VI.

În 6 zile a făcut Dumnezeu lumea. Șasă zile să lucrăm și noi.

Șasă axiome (lucruri) trebuie să credem ca să ne mântuim :

- 1) Că există Dumnezeu ;
- 2) că Dumnezeu e judecător drept, care respăște pe cei drepti și pedepsește pe cei răi ;
- 3) că în Dumnezeu sunt 3 fețe : Tatăl Fiul și Duhul sfânt și acești 3 unul sunt ;
- 4) că Hristos fiul lui Dumnezeu a suferit pentru noi, făcându-se om ca să ne mântuiască pe noi oamenii ;
- 5) că avem suflet nemuritor ;
- 6) că darul lui Dumnezeu este de lipsă pentru mântuirea noastră.

Șasă sunt păcatele contra Duhului sfânt :

- 1) Sumeția (încrederea în îndurarea lui Dumnezeu) ;
- 2) desperarea (desnădăjduirea în îndurarea lui Dumnezeu) ;
- 3) îndărătnicia cătră primirea adevărilor creștine ;
- 4) lăpădarea de Dumnezeu și credință ;
- 5) perseverarea (îndărătnicia) de-a petrece în păcate până la moarte.
- 6) urgisirea bisericii, ceia ce urăți biserica rușina-vă-veți de dânsa, căci precum iarba de foc, așa vă veți usca !“ (Antifon gl. 4).

Șasă servicii de rugăcuni are biserica ortodoxă :

- 1) Mezonoptica (polonoșnița) ;
 - 2) Matutina (utrenia) ;
 - 3) Liturgia ;
 - 4) Vecernia vesperină ;
 - 5) Pavecernița (după cinare) ;
 - 6) Slujba ceasurilor. (Liturgica de Melchisedec.)
- Șasă lucruri ne-a poruncit Iisus Hristos să facem :
- 1) Să cercăm împărăția ceriurilor și dreptatea ;
 - 2) abnegațiunea, lăpădarea de sine ;
 - 3) purtarea crucii a. suferințelor (îndelung răbdarea) ;
 - 4) urmarea învățăturilor și esempler date de El ;
 - 5) blândetea (umilinta) ;
 - 6) iubirea de inimiți (vrăjmași). (Matei VI. 35. Marcu VIII. 34—38. Mat. X. 34. Luca XVIII. 1—14. Luca VI. 35. Mat. XVIII. 35.)

Șasă lucruri sunt de cari se cuvine a ne feri împlinind porunca IX. alui Dumnezeu :

- 1) De minciună, neadevăr ;
- 2) de mărturisirea cea nedreaptă ;
- 3) de clevetire ;
- 4) învinovățirea nedreaptă (suspițiune) ;
- 5) grăirea de rău (calomnia) ;
- 6) de toate acelea prin cari se defaimă onoarea și numele cel bun (prestigiul) deaproapelui nostru.

VII.

Șapte sunt misterele (tainele legii nouă) :

1. Botezul.
2. Mirul.
3. Sf. Cuminecătură (Communio).
4. Pocăința (Penitența).

5. Preoția.

6. Nunta.

7. Maslul (Eleoungerea).

Șapte sunt *faptele îndurării trupesti*:

1. Pe cel flămând a-l sătura.

2. Pe cel gol a-l îmbrăca.

3. Pe cel însetat a-l adăpa.

4. Pe cel străin a-l primi.

5. Pe cel bolnav a-l cerceta.

6. A răscumpără pe cei robiți, captivi, (a mijloci pentru cei ce sunt în închisoare).

7. Pe cei morți (sărmani) a-i îngropa.

Șapte sunt *faptele îndurării spirituale* (duhovnicești):

1. Pe cel ce greșește (păcătos) a-l îndrepta.

2. Pe cel fără știință (neînvațat) a-l învăța.

3. Pe cel ce este la indoială (duplicitate) a-l sfătui.

4. A ne ruga pentru deaproapele nostru (vii și morți) lui Dumnezeu.

5. Pe cei întristați (năcăjiți) a-i mângâia.

6. Asuprirea (goanele) cu răbdare a o purta (îndelungrăbdarea).

7. Celor ce ni-au greșit nouă a le ierta.

A șaptea ziua este *Dumineca*, ziua Domnului întru amintirea învierii Sale, se cade să o cinștim pe ea. Decalogul a IV-a poruncă (Barn. ep. c. 15 Ignatie ad Magn. c. 9. Instr. Mart. Apolopa I c. 67. Pliniu Istoria și epistola 10. 97).

Șapte lucruri se *cuvine să facă creștinii* mai ales pe vremea postului:

1. A ne împacă cu frații noștri cu cari suntem în mânie.

2. A face adese rugăciuni la preainduratul D-zeu.

3. A certă cu zel (osărdia) sfânta biserică, ascultând dumnezeiasca liturghie și alte servicii.

4. A ne pocăi (penita) din toată inima de păcatele noastre dinnainte și a ne curăți de dănele în sfânta taină a mărturisirei

5. A petrece în liniște sufletească și în pace cu frații noștri.

6. A ne împărtăși cu sfintele Taine (eucharistia) a cuminecătorei.

7. A face daruri bisericilor și milostenia săracilor pentru mântuirea sufletelor noastre.

Șapte *bărbați apostolici* recunoaște biserica ortodoxă:

1. S. Clemente Romanul.

2. S. Barnava tovarășul Apost. Papel

3. S. Erma

4. S. Policarp de Smirna

5. S. Papia de Ieropole

6. Ignatie

7. Un anonim „discipul al Domnului“ autorul epistolei către *Diognet*¹⁾

Șapte *sinoade ecumenice* (a toată lumea) recunoaște biserica ortodoxă (unde s'au adunat sfinții părinți și au adus *canoanele* ce normează credința vieată biserică; disciplina bis. și cultul divin și au stabilit Simbolul normativul dreptei *credințe*. Simbolul *Niceo-Constantinopolitan*). Acestea sinoade ecumenice sunt:

1. Dela Nicea a. 325 a. d. Chr.

2. „ Constantinopol a. 381.

3. „ Efes a. 431.

4. „ Calchedon a. 451.

5. „ Constantinopol a. 553.

6. „ Trula a. 692.

7. „ Constantinopol a. 754.

¹⁾ Vezi Istoria bisericească de Nitzulescu IV §. 35.

Al optulea sinod dela Constantinopol 879. nu s'a recunoscut de biserica ort. ca ecumenic (vezi Istoria Bisericească de Nitzulescu și Convorbiri V. Pag. 61).

Șapte au fost *cuvintele din urmă ale lui Iisus Hrs.* la patima și moartea sa:

1. „Părinte iartă-le lor că nu știu ce fac.“¹⁾

2. „Amin amin zic ție că astăzi vei fi cu mine în Rai!“²⁾

3. Iată fiul tău iată muma ta!“³⁾

4. „Dumnezeul meu, D-zeu meu căci mă lăsași!“⁴⁾

5. „Mi sete!“⁵⁾

6. „Săvârșatu-sa!“⁶⁾

7. „Părinte în mâinile Tale 'mi dau sufletul!“⁷⁾

Șapte *diaconi* au înstituit apostolii pe: 1) Stefan 2) Filip, 3) Procop, 4) Nicanor, 5) Fimon, 6) Parmena, și 7) Nicolae. (v. Fapt. Ap. VI 1—6).

Șapte *cereri* cuprinde în sine rugăciunea Dumnezească „Tatăl nostru“:

1. „Sfințească-să numele tău!..

2. „Vie împărăția Ta!“

3. „Fie voia Ta precum în cer așa și pe pământ!“

4. „Pânea noastră cea de toate zilele dăne-o nouă astăzi!“

5. „Și ne iartă (greșelele) păcatele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri.“

6. „Și nu ne duce pre noi în cercare (ispită tentatiune).“

7. „Ci ne mântuește de cel rău!“ (Catehism Silvestru Andreievici).

Șapte sunt cele mai alese *daruri ale sfântului Duh* întru noi (Analog celor 7 taine din cari izvoresc).

1. Înțelepciunea 2. Înțelegerea 3. Sfatul bun, 4. tăria (character) 5. Știința 6) Eusevia (evlavia sau pietatea) 7. Frica lui Dumnezeu (Is. XI, 2).

Șapte sunt *păcatele capitale*: 1. Sumeția (Trufia)

2. Avuția (sgârcenia) 3. Necurătenia (curvia preacurvia)

4. Invidia (pizma) 5. Lacomia (îmbuibarea) 6. Mânia

7. Lenea (Trândavia).

Șapte sunt *virtuțile (morale)* opuse celor 7 păcate capitale: 1. Umilința (smerenia) 2. Mila (îndurarea) 3. Iubirea (dragostea creștinească) 4. Castitatea (curățenia) 5. Blândețe 6. Temperanța (sau cumpătarea) 7. Zilofia sau zelul spre bine.

(Va urma).

NOUTĂȚI.

Act de pietate. Prea Sfințitul nostru Episcop, la liturgia sevârșită Duminecă în capela episcopoească a făcut pomenirea fundatorului de pie memorie Nicolae Cristea din Beiuș, care și-a testat toată averea prețuită la 50.000 cor. bisericilor din Beiuș.

Hirotoniri. Candidatul de preot Victor Fizeșan a fost hirotonit pentru parohia Pesac, din protopopiatul B.-Comloș; iar Mihai Giurau pentru parohia Voivozi din protopopiatul Orășii-mari.

¹⁾ Luca XXIII 34.

²⁾ Luca XXIII 43.

³⁾ Ioan XIX 27.

⁴⁾ Mat. XXVII 46.

⁵⁾ Ioan XIX 27.

⁶⁾ Ioan XIX 30.

⁷⁾ Luca XXIII 46.

Proiect de lege

despre modificarea articolului de lege XXXVIII. din 1868 despre învățământul în școlile populare și a articolului de lege XXVIII. din 1876 despre autoritățile din școlile populare.

(Urmare și fine).

§. 88.

Pe baza §-ului 3 din art. de lege XXVIII anul 1876, ministrul de culte și instrucție e autorizat, ca în cercurile de școală în care se află că e necezar în interesul educării populare, pe lângă inspectorii de școale să mai numească, după trebuințe și în număr corâspunzător, supraveghetori școlari, și anume din șirul directorilor de la școlile populare, eventual medii din respectivul cerc, ori dintre profesori, învățatori, sau alți oameni de specialitate, întru cât aceștia, pe lângă oficiul lor ordinar mai pot face și pe supraveghetorii de școale. Misiunea aceasta ministrul poate să li-o de tragă ori și când. Supraveghetorii de școale primesc cu ocasiunea vizitării faptice făcută școalelor diurnele statutare și spese de călătorie.

§. 89.

Supraveghetorii de școale atașați pe lângă inspectorii regești de școale exercitează în toate institutele populare de instrucție ale comunelor date în supraveghierea lor inspecția de stat, și însărcinarea aceasta o efectuează după instrucțiunile date pentru inspectorii regești de școale cu privire la executarea legii despre școlile populare. Vizitarea școalelor o fac după invitațiunile primite de la inspectorul regesc de școale, și rapoartele le adresează inspectorului reg. de școale.

§. 90.

Inspectorul reg. de școale are dreptul să aplice pedepse ordinare în bani, până la sum de 10 coroane, în contra învățătorilor de stat și comunali, în contra învățătoarelor și a supraveghietoarelor asilelor de copii, în caz de neglijență mai mică, ori de neînsemnată nesupunere oficioasă, ascultând întâi pe respectivul. Bani cad în favorul institutului regnicolar de pensii învățătoarească. O noaună neglijență ori nesupunere vine cvalificată drept delict disciplinar. Învățătorul, învățătoarea și supraveghiatoarea de la asilul de copii poate apela în contra croirii pedepsei ordinare la comisiunea administrativă (în Budapesta la magistratul orășenesc), care decide în mod final.

Capitolul VI.

Dispozițiuni diverse.

§. 91.

Cel-ce fără să aibă vre-un drept legal întră în localul școlii publice pe vremea instrucției, fără învoirea învățătorului, ori a persoanei care dispune asupra localității școlare, și conturbă instrucția prin faptul că la provocarea învățătorului nu se depărtează imediat, ori din adins face conturbarea pe altă cale, cum și cel-ce în o localitate a școlii folosește în fața elevilor expresiuni imorale, și manifestă purtare ce vatămă simțul moral al școlarilor, ori autoritatea școlii, în cât nu poate fi vorba de o faptă mai gravă punibilă, este a se pedepsi pentru transgresiune, cu amendă în bani până la 50 coroane. Învățătorul are să inainteze acuza prin autoritatea locală școlară (scaunul școlar, curatorul).

§. 92.

Toate ce se dispur în legea aceasta cu privire la directori, profesori, învățatori, elevi, se referă la sexul masculin ca și la cel femenin.

§. 93.

Primul capitol (§§-ii 1—7) din art. de lege 38 al anului 1868 despre instrucția publică poporală, mai departe petul 3 al §-lui 11, §§-ii 34, 48, 49, 50, punctul 2 al §-lui 52, §§-ii 53, 54, 55, 84—102, 104, 107—115, 133, 142, 143, 144; apoi art. de lege XVIII din 1879 despre instruirea limbei maghiare, în întreaga sa estensiune; dispozițiunile contrare legii acesteia din punctul 3 al §-lui 5 din art. de lege XXVIII anul 1876 despre autoritățile școalelor populare; apoi punctul 8 din acelaș paragraf, apoi alineatul 7 din punctul 1. al §-lui 13, cu privire la admnionere, și întregul art. de lege XXVI din anul 1893 referitor la regularea salariilor învățătorilor comunali și confesionali, — *se scot din vigoare*. În locul alineatului prim din §-ul 12 al art. de lege XXXII anul 1875 întră în viogoare următoarea dispoziție: Învățătorul care pentru vre-o faptă punibilă a fost judecat la perderea oficiului ori a fost amovat pe cale disciplinară, cum și acela care pensionat fiind, pe cale disciplinară a fost judecat la perderea penziunei: perde ori ce drept lapenzie ori escontentare.

§. 94.

Cu esecutarea legii acesteia se încredințează ministrul de culte și instrucție, cum și cel de finanțe.

CRONICA.

Clopotele catedralei din Sibiu. „Telegraful Român“ scrie: Eri (Marți) la 12 oare s'a făcut sfințirea clopotelor bisericeii catedrale din Sibiu prin Ex. Sa înaltpreasfințitul arhiepiscop și mitropolit Ioan, asistat de Preacuvioșiile Lor, archimandritul vicar arhiepiscopesc Dr. Ilarion Pușcariu și protosințelul director seminarial Dr. Eusebiu Roșca, de Cuvioșia Sa ieromonahul asesor konzistorial Nicolae Ivan și diaconul Dumitru Câmpean.

Sub baldahin, purtat de profesorii seminariali Dr. Virgil Cioban, Dr. Aurel Crăciunescu, Vasilie Stan și de secretarul konzistorial Dr. George Proca, precedat de asistența preotească și urmat de asesorii konzistoriali și de alt public numărös, Ex. Sa a percurs calea dela residență până în curtea catedralei între sunetele troparului „Bine ești cuvântat Hr. Dumnezeuul nostru“ cântat de corul seminarial, condus de profesorul T. Popovici.

Ajuns în fața catedralei, unde erau așezate clopotele, s'a făcut prescrișul serviciu, la finea căruia Ex. Sa a stropit cu apă sfințită clopotele și publicul adunat, apoi în aceeași ordine și între sunetele aceluiaș tropar s'a reñtors la residență.

Clopotele sfințite, patru la număr, sunt de greutatea următoare: cel mai mic de 168 kilograme, al doilea 423 kilograme, al treilea de 790 kilograme, al patrulea, cel mare, de 1345 kilograme. Ridicarea lor în turnurile catedralei se va face în una din zilele apropiate. Clopotele sunt din turnătoria fiilor lui Frideric Seltenhofer din Șopron.

† *Nicolae Cristea* Moartea nemiloasă încă n'a așteptat să se usucă bine fărina de pe mormintele care în sânul lor rece adăpostesc remășițele pământesti ale în veci neuitaților Demetriu F. Negrean și Paul Papp, și eată eară se deschide un alt mormânt ca să primească

pentru odihnă eternă pe alt Mecenate, pe nemuritorul *Nicolae Cristea*, care va rămânea pe veci neuitat de comuna sa bisericească, căci casele sale cele frumoase din fruntea orașului Beiuș le-a testat încă înainte de aceasta cu câți-va ani bisericești sale în valoare la 50.000 cor. iar celelalte averi ale sale mobile și imobile le-a lăsat neamurilor mai de aproape. Casele donate își aduc un venit anual de 2400 cor. care se va folosi de biserică pentru eternitate. Aceasta măreață faptă nu mai are lipsă de comentariu. Serviciul divin servit prin 3 preoți a căror pontificanță a fost pprezbiterul Vascoului Vasile Papp, care prin o cuvântare funebrală foarte acomedată a știut storcea lacrimi din ochii tuturor celor prezenți. Ceremonialul l-a executat corul internatului diecezan rom. gr.-or. cu o punctualitate și precesiune rară. Pe cât timp va fi suflare românească, se va pomeni cu pietate și recunoștiință numele lui *Nicolae Cristea*. Îi cerem dela D-zeu stare după cum și-a făcut numele de mare!

Din partea familiei s'a trimis următorul necrolog: Gavril, Teodor și George Cristea ca nepoți cu familiile lor, văd. Ecaterina Iosif născ. Cristea ca verișană cu fii ei George și Iosif și fiica ei Rosalia cu familiile lor Ioan și Mihai Pantea ca cumnați și comitetul parohial al comunei bis. gr.-or. rom. din Beiuș în numele lor, al rudeniilor și a nenumăraților cunoscuți anunță cu durere încetarea din viață a neuitatului lor unchi, văr, cumnat respective mecenate *Nicolae Cristea* proprietar, membru comit. paroh. a bis. gr.-or. rom. din loc, membru al senatului internatului dieces. gr.-or. din loc, membru al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român și membru în reprezent. orășanească întâmplată în urma unui morb. scurt azi în 7 Decembrie la oarele 1/2 d. m. în al 73-lea an al vieții. Astrucarea osămintelor scumpului defunct se va întâmpla Vineri în 8 Dec. d. m. la 1/2 ore după ritul bis. gr.-or. rom. în cimiterul din loc. Beiuș, la 7 Decembrie 1904 st. n. Fie-i fărâna ușoară și memoria binecuvântată!

Taxele notarilor pentru inventariari.

Ordonanța ministrului de justiție dată în 1895, sub Nr. 43195 dispune în §. 64, ca notarii comunali să însemne în textul inventarului taxa ce le compete pentru inventarierea lăsamântului. »Nagyszebeni Ujság« improspetând în memoria publicului ordonanța aceasta, face observarea că mulți dintre notarii comunali nu înseamnă în textul inventarului taxele, fiindcă iau de la moștenitori taxe mai mari decât li-s'ar conveni pe baza ordonanței ministrului de interne dată în 1895, sub Nr. 95465, și face atenți pe notarii comunali să se lase de abuzul acesta, căci altcum »le va pune numele la dispoziția autorității disciplinare«.

Despre școalele din Macedonia. Marele ziar francez „Le Courier Europeen“ arată că după „Bulletin d'Orient“ care se pretinde a fi foarte bine informat, aduce o statistică despre școalele românești din Macedonia. Și anume: în vilaetul Salonicului există 10 școli românești cu 383 elevi. iar în vilaetul Monastirului 39 școli cu 1.619 elevi. În total deci 49 școli românești cu 2002 elevi.

În realitate însă în vilaetul Salonicului sunt 27 primare și cu o școală de comerț, în orașul Salonic având peste tot 1963 elevi. În vilaetul Monastir sunt:

un liceu, și o școală normală de fete la Monastir, și 40 școale primare în diferite localități cu 2089 elevi.

Deci în cele două vilaete citate sunt 60 de școale cu 5274 elevi. Dar e de relevat și interpretarea curioasă pe care grecii o dau școalelor: prin școală ei reprezintă o naționalitate. E de ajuns deci să se creeze o școală grecească într'o localitate românească, bulgară, albaneză, sârbă pentru-ca acea localitate să devie apoi pur elenică.

Papa și principele Nichita. Din Roma se vestește, că vizita principelui la Papa nu se va face. Curtea papală adevărată a declarat că numai așa este învoită să primească pe principe, dacă acesta vine în vizită nu dela curtea regală, ci dela ambasada rusească. Cum însă Nichita nu s'a învoit la alta, principele împreună cu principesa Milena a călătorit la Milano. Principesa va călători încă în cursul lunii lui Decembrie în Germania, ear prințul Petru își face studiile la universitatea din Bonn.

Corpul cardinalilor împotriva dreptului de veto. Din Roma se anunță, că corpul cardinalilor în ultima ședință conzistorială, în care era vorba de consacarea fericitilor Sauli și Maiella, între cardinalii Rampolla și Puzyna s'a dezvoltat o aprigă discuție. Relațiunile dintre ambii deja de mult timp au fost încordate, de oare ce, pre cum este cunoscut, Puzyna a fost acela care cu ocaziunea ultimei alegeri de pontifice a insinuat în conclavă veto-ul Austriei în contra lui Rampolla. La curtea papală este conziderat dreptul singuraticilor cardinali de a insinua în numele statelor străine veto în contra colegilor lor ca absurd, din care cauză în Vatican s'a lucrat un proiect de constituțiune, în interesul căruia atari mambrii ai conzistorului papal să fie puși sub pedeapsă canonică. Se zice că acest proiect este deja gata, dar din conziderare față de Austria el este ținut încă în secret.

† **Necrologie.** Subscriși cu inimă înfrântă de durere în numele lor și al tuturor consăngenilor, dau jalnica veste despre încetarea grabnică din viață a iubitelui soț, respective tată, fiu și consăngean *Vasile Dimitrescu*, notar la tribunalul regesc din Arad, întâmplată la 7 1/2 oare seara 30 Noem. 13 Decem. 1904 în etate de 59 ani. Osămintele iubitelui răposat s'au petrecut din strada Heim Domokos Nr. 2 Joi 2/15 Decemvrie 1904 la 2 oare d. m., în morminții din loc, după ritul bisericești gr. ort. rom. Arad, la 1/14 Decemvrie 904. Fie-i fărâna ușoară și memoria binecuvântată! Zenovie Dimitrescu paroh în Dumbrăvița Susana Dimitrescu născ. Lericu părinti. Văd. Agina Dimitrescu născ. Gavrilovits soție. Aurel, Letiția, Hortensia, Minerva, Romulus, Tulia, Victoria, Livia, fii și fiice. Senca Iancovits născ. Gavrilovits, Cumria Gavrilovits. Sidonia Iancovits născ. Gavrilovits, cumnate. Archip Muntean ieromonah, Stefan Gavrilovits, Dimitrie Gavrilovits, Teofil Iancovits, George Iancovits, cumnați.

Înmormântarea s'a sevărșit cu mare ceremonie, azistând un număr de publici, căci răposatul a fost un personaj simpatic, un om de inimă și binecunoscut în cercurile românești.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

— Anunțăm cu multă durere trecerea la cele eterne a scumpei noastre soții, mamă, soră, cumnată, resp. mătușă. *Ecaterina Trailă născ. Boborony* adormită în domnul la 12 Decemvrie 1904, la oarele 2 după mezul nopții, în etate de 45 ani. Rămășițele pământești s'au așezat în cimiterul bisericești gr. ort. rom. din localitate, în 14 Decemvrie s. n. 1904 la oarele 2 după amezăzi. Orașița-montană, 13 Decemvrie 1904. Odihnească în pace! Ilie Trailă, soț. Blanca, Anna, Sabin, Delia, Maria și.

Emilia copii. Emilia Boborony mamă. Andrei Boborony frate. Anca Giorgievici, soră. Milan Giorgievici, Ion Trăilă, Oprița Buia, cumnați. Maria Toader, Maria Oprea, Ianăș Buia nepoți.

„Sărăcia și avuția“, disertație cetită în adunarea generală a Reuniunii învățătorilor români ținută în Șiria, în 16/29 August 1904, de dl. *G. Purcariu*, cassar conzistorial în Arad, a apărut în ediție separată, într'o broșură de 15 pagine. E o lucrare vrednică să fie cetită. Conține multe învățături bune pentru popor.

Statistica predicilor rostite în bisericile noastre. „Poporul Român“ aduce următoarele date statistice despre parohiile române și despre predicile rostite în ele în decursul anului 1903: Românii gr.-or. din țerile coroanei sf. Stefan au 2102 parohii matre și 2968 filii, laolaltă 5070 parohii cu 2645 preoți. Numărul predicilor rostite în aceste biserici în 1903 e numai de 1834. Românii gr.-cat. au 2114 parohii matre, 498 filii, laolaltă 2612 parohii și 2687 preoți. Numărul predicilor rostite în bisericile rom. gr.-cat. e numai de 1471. Va să zică 5332 preoți români au predicat numai de 3305 ori într'un an întreg, adică pe un preot nu se vine nici măcar o predică, și abia pe 1058 suflete române se vine o predică.

Istoria Românilor Bănățeni de Dr. George Popoviciu protopop în Lugoj. Această carte de mare valoare în istoriografia românească se estinde pe 438 de pagini, format 8° mare și costă 6 coroane, plus 55 fileri pentru porto posta! Se poate procura dela tipografa „Poporul Român“ Budapesta. Vom reveni.

Poșta redacțiunii.

A. Vasadi. Nu s'a putut publica predica, din cauză de aglomerație a materialului de actualitate. Acum și-a pierdut actualitatea. Foaia de aici vi-se trimite regulat.

Păr. Simieanoschi. — Se va publica. Întârziează din cauza aglomerației de material. Primiți ziarul?

Concurs.

Pentru deplinirea parohiei de clasa II. din **Nadăș**, devenită vacantă prin răposarea preotului Ioan Popovici, se escrie concurs cu termen de **30 zile**, de la prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Venitele sunt: 1), usufructul unei sesii de pământ estravilan; 2), birul și stolele îndatinate; 3), cvartir și grădina; 4), întregirea venitelor dela stat, după evaluarea alegândului.

Dările publice le va suportă cel ales; ear până la 1 Aprilie 1905, va avea a da jumătate din venitele parohiale văduvei, conform regulamentului.

Recurenții sunt poștiți: a-și înainta recursese, — ajustate cu documentele prescise, și adresate comitetului parohial concernent, — la oficiul ppresbiteral din Buteni (Butyin Arad m.) și a se prezenta în careva Duminecă sau sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arăta desteritate în oratorie și cele rituale.

Din sedinta comitetului parohial din Nadăș ținută la 24 Octomvre 1904.

George Popoviciu
președinte.

Mihailu Voluntir
notar.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia* protopresbiter.

—□—

1—3

În urma abzicerii preotului Ioan Tofin de parohia **Cherechiu** de clasa primă pentru îndeplinirea acesteia se escrie nou concurs cu termen de recurgere în **30 de zile** dela prima publicare, observându-se că

și de astădată pot competi la această parohie și candidați cu ecalificație de clasa II-a.

Emolumentele sunt următoarele: 1. Sesiunea parohială 40 jug. pământ arător = 1600 cor. 2. Despăgubirea pentru pășune = 96 cor. 3. Usufructul unui intravilan și cânepiște = 50 cor. 4. Rescumpărarea birului în bani = 200 cor., solvindă anual ulterior resp. în 1 Nov. 5. Stolele îndatinate aproximativ 200 cor., deci întreg beneficiul parohiei este 2146 cor., din cari detragându-se toate dările cari fac 256 cor. rezultă venit curat 1890 cor.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avisați ca petițiile instruite conform §-lui 15 din Regulament lit. *a* și *b*, observând toate prescisele, adresate comitetului parohial din Cherechiu să le înainteze oficiului ppresbiteral gr.-or. rom. în Șiria (Világos), iar recurenții în intervalul de 30 zile să se prezinte odată în sf. biserică din Cherechiu spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Cherechiu, 1/14 Nov. 1904.

Alexandru Muntean,
președinte.

Ioan Micoroiu,
notar.

Cu știrea mea: *Traian Terebențiu*, adm. protopresb.

—□—

1—3

Pentru vacantul post de paroh din **Lăpușnic**, tractul Belințului, se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1) Venitul unei sesiuni parohiale constătătoare din 36 jugăre pământ;

2) Întregirea dela stat, care face acuma pentru preoți cu ecalificație sub VIII clase 584 cor. la an;

3) Venitele stolare ușuate, fixate cu privire la înmormântări însă în protocolul comitetului parohial din 13/25 Noemvre 1904.

Reflectanții au să-și aștearnă petițiile lor, instruite conform normelor în vigoare, comitetului parohial din Lăpușnic, pe calea oficiului protopresbiteral gr. or. rom. din Belinț (Bélincz, Temes m.) și în lăuntru termenului concursual să se prezenteze n vre-o Duminecă sau într'o sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și eventual în oratorie.

Lăpușnic, în 12/25 Noemvre. 1904.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: *Gerasim Sârbu*, protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru parohia gr. or. română din **Mănerău** în tractul protopresbiteral al Ienopolei (Borosjenő), pri aceasta se escrie concurs până la **30 zile** dela intia publicare.

Venitele acestei parohii sunt: *a)* 16 jug. pământ arător cu dreptul de pășunat, *b)* cvartir în casa parohială și grădina 800□ *c)* ștolele îndatinate, *d)* întregire dela stat pentru preoții fără opt clase 547 cor. 82 fil.

Recurenții sunt poștiți sub durata concursului a se prezenta vre-odată în biserică spre a se face cunoscuți poporului, eară recursese le vor subșterne pe calea P. On. Oficiu protopresbiteral.

Mănerău la 15 Noemvre 1904.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Constantin Gurban* presb.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea defieitivă n stațiunei învățătoarești (clasele inferioare) din **Felnac**, ppresbiteratul Timișorii, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata 480 cor.; 2) pentru conferință 10 cor. și pentru scipturis-

tică 10 cor.; 3) 20 chible de grâu; 4) cortel grăuit, grădină intravilană de 200□ și un estravilan de 400 stg. Cvinvenalul se obligă comuna bis. a-l răspunde după 5 ani de serviciu neînterupt, prestat în parohie. Sarcinile publice le suportă alesul după beneficiul său. Dela înmormântări, unde va fi poftit va avea să capete 2 cor., dacă mortul va fi dus în biserică, iar dacă nu, 1 cor. La înmormântări învățătorii locali schimbă cu rândul.

Recursele ajustate cu documentele de calificare prescrișă și cu declarațiunea că pe baza serviciului prestat până acum, de când începând formează pretensiune la cvinvenal, sunt a se trimite la P. oficiu ppresviteral în Timișoara-Fabric. Recurenții au să se prezente, însă nu în ziua alegerii, în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic

Dat din ședința com. par., ținută în Felnac la 21 Noemvrie (4 Dec.) 1904.

Comitetul parochial

Cu consensul meu ppresb *Dr. Tr. Putici* inspector de școale.

—□—

2—3

În urma ordinului Ven. Consistor Nr. 6799/904 pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa primă din **Sinitea** în lipsă de competenți, de nou se eserie concurs cu termen de a recurge în **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala” admițându-se să competeze și cei cu calificare de clasa a II-a.

Emolumentele sunt: a) una sesiune pământ arător cu dreptul de pășune; b) 640 cor. rescumpărare de bir și stolă, dividendă după 40 acțiuni, ce are biserică la institutul „Victoria” ca fundațiune spre acest scop; c) completarea minimalului dotațiunei legale din vistieria statului după calificare.

Alesul va suporta toate dările după ceea-ce beneficiază.

Următorii decedatului preot **Ioan Burdan** beneficiază $\frac{1}{2}$ venit până la 6 Aprilie v. 1905.

Petenții sunt avisați ca recoursele ajustate conform §-ului 15 din Regulamentul pentru parohii, să le înainteze oficiului protopopesic gr. or. în Șiria (Világos) și observând strict §-ul 18 din Regulament, în o Duminică ori sârbătoare să se prezinte în sfânta biserică din Sinitea spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Sinitea 4 Nov. n. 1904.

Ioan Șeradan,
presb.

Petru Balint,
notar.

În conțelegere cu mine: *Traian Terebentiu.* adm. pprs.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea parohiei **Govoșdia** devenită vacantă prin strămutarea parohului-Romul Vațan se eserie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele acestei parohii sunt: 1) 30 jug., de pământ arător și fânaș, cu un venit anual de 612 cor. 2) interesele după suma de 418 cor., prețul alor 2 jug., de pământ, espropriate de calea ferată. 3) Stolele usuate și birul dela 135 numere de case câte o măsură de curuz sfârmat. 4) Întregirea dotațiunii preotului din vistieria statului 328 cor. 34 fil. respective 1128 cor. 34 fil.

Doritorii de a ocupa această parohie să-și trimită recoursele ajustate conform §-ului 15 lit. b. al Regulamentului pentru parohii. P. O. oficiu pprezbiteral în M.-Radna, iar dâșii să se prezinte pe lângă stricta

observare a dispozițiunilor §-ului din acelaș Regulament în sf. biserică din Govoșdia pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Govoșdia, la 9/22 Noemvrie 1904.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: *Procopie Giulescu* ppresb.

—□—

3—3

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârșcirile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil., și 2 cor.**

Kaljodsarsapari. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons, închițerea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitatea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât să comandeze **Laxbonbons** zacharele purgative. plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinaturi, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Ori-ce fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

24—30

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, iskola-uteza 46

Cea mai mare minune a secolului present,

OROLOGIUL

Anker, sistem Roskopf Patent

punctual, regulat până la minut, luminând foarte deschis, bucata **2 fl. 20 cruceri.**
 Tot acesta cu căsălie gravată **2 „ 65 „**
 „ „ „ neagră **3 „ — „**
 Lanțuri de orologiu din nikel ori aurite cu compas sau alte obiecte **45 cruceri**
 Nesatisfăcând, banii se returnează. La cerere espedez gratis și francat libel de preț-curent despre **orologe, aur, argint, argint de china obiecte musicale, părțile de orologiu și instrumente**

F. PAMM,
Krakau, Öster. Zielonagasse 3.

Înființat în anul 1852.

6—12